

Cauza C-28/22**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

12 ianuarie 2022

Instanța de trimitere:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

19 noiembrie 2021

Reclamanți:

TL

WE

Pârâtă:

Getin Noble Bank S.A.

Obiectul procedurii principale

Procedura de cerere de restituire privește rambursarea sumelor de bani plătite de reclamanți către bancă în baza unui contract de credit ipotecar care ulterior a fost declarat nul. Excepția de reținere invocată de pârâtă, care se întemeiază pe creanțe împotriva debitorilor pentru rambursarea fondurilor acordate acestora, oferă băncii posibilitatea de a refuza executarea prestației până când reclamanții își execută contraprestația sau oferă o garanție pentru executarea respectivei prestații. Efectivitatea excepției de reținere depinde de aprecierea faptului dacă acțiunea în restituire a băncii nu este prescrisă.

Obiectul și temeiul juridic al întrebărilor preliminare

Interpretarea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (denumită în continuare „Directiva 93/13”) (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

Întrebările preliminare

- 1) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273) pot fi interpretate în sensul că sunt compatibile cu o interpretare a dreptului național potrivit căreia, în cazul imposibilității continuării unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, începutul termenului de prescripție a acțiunilor în restituire ale profesionistului depinde de vreunul dintre următoarele evenimente:
 - a) introducerea de către consumator împotriva profesionistului a unei acțiuni sau a unei excepții întemeiate pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale sau furnizarea de către instanță, din oficiu, a informațiilor cu privire la posibilitatea constatării caracterului abuziv al clauzelor contractuale sau
 - b) depunerea de către consumator a unei declarații conform căreia a primit informații detaliate privind efectele (consecințele juridice) imposibilității continuării contractului, inclusiv informații privind posibilitatea profesionistului de a introduce acțiuni în restituire și domeniul de aplicare al acestor acțiuni sau
 - c) verificarea, în cadrul unei proceduri judiciare, a cunoașterii (aprecierii) consumatorului în ceea ce privește efectele (consecințele juridice) ale imposibilității continuării contractului sau o informare de către instanță cu privire la astfel de efecte sau
 - d) pronunțarea de către o instanță a unei hotărâri definitive prin care se soluționează litigiul dintre profesionist și consumator?
- 2) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii pot fi interpretate în sensul că sunt compatibile cu o interpretare a dreptului național conform căreia, în cazul imposibilității continuării unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, nu se impune profesionistului împotriva căruia consumatorul a introdus acțiuni legate de existența unor clauze abuzive în contract obligația de a lua măsuri din proprie inițiativă pentru a verifica dacă consumatorul a luat cunoștință de efectele eliminării clauzelor abuzive din contract sau de imposibilitatea continuării contractului?
- 3) Articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii pot fi interpretate în sensul că sunt compatibile cu o interpretare a dreptului național potrivit căreia, în cazul imposibilității continuării unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, termenul de prescripție pentru acțiunea în restituire a consumatorului începe să curgă

înainte de începerea termenului de prescripție pentru acțiunea în restituire a profesionistului?

- 4) Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii poate fi interpretat în sensul că este compatibil cu o interpretare a dreptului național potrivit căreia, în lipsa posibilității de continuare a unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, profesionistul are dreptul de a condiționa rambursarea prestațiilor primite de la consumator de obligația consumatorului de a rambursa prestațiile primite sau de a garanta rambursarea acestora, iar sumele pentru care acțiunea în restituire s-a prescris nu sunt luate în considerare la determinarea cuantumului prestațiilor datorate de consumator?
- 5) Articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii poate fi interpretat în sensul că este compatibil cu o interpretare a dreptului național potrivit căreia, în lipsa posibilității de continuare a unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, consumatorul nu va avea dreptul la dobânzi de întârziere, în sumă totală sau parțială, în perioada de la primirea de către profesionist a cererii de rambursare și până la rambursarea prestațiilor, în acest caz până când profesionistul își exercită dreptul menționat la întrebarea 4?

Dispozițiile de drept al Uniunii și jurisprudența

Articolul 6 alineatul (1), articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13; Hotărârea Curții de Justiție din 29 aprilie 2021 în cauza C-19/20 (Bank BPH)

Dispozițiile naționale invocate

Articolul 117 din Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Legea din 23 aprilie 1964 privind Codul civil) (text consolidat Dz. U. din 2020, poziția 1740), denumită în continuare „KC”

§1. Sub rezerva excepțiilor prevăzute de lege, drepturile în materie patrimonială se prescriu.

§2. După expirarea termenului de prescripție, cel împotriva căruia poate fi exercitată o acțiune poate evita îndeplinirea obligațiilor legate de aceasta, în afara situației în care renunță la dreptul de a invoca prescripția. Cu toate acestea, renunțarea la dreptul de a invoca prescripția înainte de expirarea termenului este nulă.

§2¹. După expirarea termenului de prescripție, nu mai poate fi introdusă o acțiune împotriva unui consumator.

Articolul 117¹ KC

§1. În cazuri excepționale, instanța poate, după evaluarea intereselor părților, să nu țină cont de expirarea termenului de prescripție a unei acțiuni împotriva unui consumator atunci când echitatea impune acest lucru.

§2. În exercitarea competenței prevăzute la alineatul (1), instanța trebuie să ia în considerare în special:

- 1) durata termenului de prescripție;
- 2) durata termenului de la expirarea termenului de prescripție până la revendicarea creanței;
- 3) natura circumstanțelor care au determinat partea care are dreptul la despăgubiri să nu revendice creanța, inclusiv impactul comportamentului debitorului asupra întârzierii părții care are dreptul la despăgubiri în revendicarea creanței.

Articolul 118 KC

- în versiunea în vigoare de la 1 octombrie 1990 până la 28 mai 2018:

Sub rezerva unor dispoziții speciale contrare, termenul de prescripție este de zece ani, iar pentru acțiunile legate de prestații periodice și de desfășurarea de activități economice – de trei ani.

- în versiunea în vigoare de la 29 mai 2018, astfel cum a fost modificată prin articolul 1 din Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Legea din 13 aprilie 2018 de modificare a Legii privind Codul civil și a altor legi) (Dz. U. din 2018, poziția 1104):

Sub rezerva unor dispoziții speciale contrare, termenul de prescripție este de șase ani, iar pentru acțiunile legate de prestații periodice și de desfășurarea de activități economice – de trei ani. Cu toate acestea, finalul termenului de prescripție va fi ultima zi a anului calendaristic, în afara situației în care termenul de prescripție este mai scurt de doi ani.

Articolul 120 alineatul (1) KC

Termenul de prescripție începe să curgă din momentul în care creanța devine exigibilă. În cazul în care exigibilitatea creanței depinde de adoptarea unei acțiuni specifice de către titularul dreptului, termenul începe

să curgă în momentul în care creanța ar deveni exigibilă dacă titularul ar efectua acțiunea în cel mai scurt termen posibil.

Articolul 355 KC

§1. Debitorul are obligația de a da dovadă de diligența impusă în general în raporturile de tipul respectiv (due diligence).

§2. Diligența impusă debitorului în sfera activității sale economice se stabilește ținând seama de natura profesională a acestei activități.

Articolul 385¹ KC

§1. Clauzele unui contract încheiat cu un consumator care nu au fost negociate în mod individual nu sunt obligatorii pentru consumator, atunci când definesc drepturile și obligațiile acestuia într-un mod care contravine bunelor moravuri, cu încălcarea gravă a intereselor sale (clauze ilicite). Această dispoziție nu se aplică clauzelor care se referă la prestațiile principale ale părților, în special la preț sau la remunerație, atunci când sunt formulate în mod inechivoc.

§2. În cazul în care o clauză contractuală nu este obligatorie pentru consumator, în temeiul alineatului 1, celelalte clauze contractuale rămân obligatorii pentru părți.

§3. Se consideră că nu au fost negociate în mod individual acele clauze contractuale asupra cărora consumatorul nu a avut o influență efectivă. Prezenta dispoziție se referă în special la clauzele contractuale preluate din modelul de contract propus consumatorului de cealaltă parte din contract.

§4. Sarcina probei faptului că o clauză a fost negociată în mod individual revine celui care îl invocă.

Articolul 405 KC

Orice persoană care obține un avantaj patrimonial fără temei juridic în detrimentul unui terț este obligată să îl restituie în natură, iar dacă acest lucru nu este posibil, să restituie contravaloarea acestuia.

Articolul 410 KC

§1. Dispozițiile articolelor precedente se aplică în special prestațiilor nedatorate.

§2. *O prestație este nedatorată în cazul în care partea care a realizat-o nu era obligată în mod absolut sau nu era obligată să o realizeze față de partea în beneficiul căreia a realizat-o sau în cazul în care temeiul prestației a dispărut sau scopul vizat de prestație nu a fost atins ori în cazul în care actul juridic care obligă la prestare era nevalid și nu a devenit valid după efectuarea prestației.*

Articolul 455 KC

În cazul în care termenul de executare al prestației nu este stabilit și nici nu rezultă din natura obligației, prestația trebuie executată imediat în urma unei solicitări în acest sens.

Articolul 481 alineatul (1) KC

În cazul în care debitorul întârzie în executarea unei obligații pecuniare, creditorul poate solicita dobânzi de întârziere, chiar dacă nu a suferit niciun prejudiciu și chiar dacă întârzierea este cauzată de circumstanțe pentru care debitorul nu este responsabil.

Articolul 496 KC

În cazul în care, ca urmare a retragerii din contract, părțile trebuie să ramburseze prestațiile reciproce, fiecare dintre ele dispune de un drept de retenție până când cealaltă parte se oferă să restituie prestația primită sau garantează cererea de rambursare.

Articolul 497 KC

Dispoziția articolului precedent se aplică mutatis mutandis în caz de reziliere sau de nulitate a unui acord reciproc.

Articolul 5 din Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Legea din 13 aprilie 2018 de modificare a Legii privind Codul civil și a altor legi)

1. Pentru creanțele născute înainte de data intrării în vigoare a prezentei legi și care nu erau încă prescrise la data respectivă sunt aplicabile, de la data intrării în vigoare a prezentei legi, dispozițiile legii modificate la articolul 1, astfel cum au fost modificate prin prezenta lege.

(...)

3. *Pentru creanțele datorate consumatorului născute înainte de data intrării în vigoare a prezentei legi și care nu erau încă prescrise la data respectivă, ale căror termene de prescripție sunt prevăzute la articolul 118 și la articolul 125 alineatul (1) din legea modificată, sunt aplicabile dispozițiile legii modificate la articolul 1, astfel cum au fost formulate până în prezent.*

4. *Creanțele prescrise împotriva unui consumator pentru care nu a fost invocată nicio prescripție până la data intrării în vigoare a prezentei legi sunt supuse, începând cu această dată, efectelor prescripției prevăzute de legea modificată la articolul 1, astfel cum au fost modificate prin prezenta lege.*

Scurtă prezentare a situației de fapt și a procedurii

- 1 Reclamanții (debitorii), în calitate de consumatori, au încheiat la 7 septembrie 2007 un contract de credit ipotecar cu o bancă al cărei succesori legal este pârâta. Creditul a fost exprimat în zloți polonezi (PLN) și a fost indexat într-o valută străină - francul elvețian (CHF). Valoarea împrumutului în PLN a fost convertită în suma exprimată în CHF utilizând cursul de cumpărare al valutei stabilit în tabelul cursurilor de schimb al băncii. Suma determinată în acest mod în CHF a constituit baza pentru determinarea cuantumului ratelor lunare de credit. Rata dobânzii la împrumut variază în funcție de rata LIBOR (CHF). Debitorii erau obligați să plătească ratele în PLN în sumă echivalentă cu rata exprimată în CHF conform cursului de vânzare a valutei specificat în tabelul cursurilor de schimb al băncii în vigoare la data rambursării.
- 2 Prin hotărârea din 19 noiembrie 2021, s-a stabilit că contractul de credit este nul, întrucât era imposibil ca acesta să se aplice în continuare după înlăturarea clauzelor abuzive. Au fost considerate drept cauze abuzive utilizarea cursurilor de schimb stabilite unilateral de către bancă și utilizarea diferitelor cursuri de cumpărare și vânzare pentru decontările individuale.
- 3 În cursul procedurii, debitorii au fost informați de către instanță cu privire la posibilitatea constatării nulității contractului. Ei au fost, de asemenea, informați că într-un astfel de caz vor fi obligați să ramburseze valoarea principalului imediat după solicitarea băncii și că banca poate formula împotriva lor pretenții pentru plata unor sume mai mari. Reclamanții și-au menținut poziția.
- 4 Atât în plângerea adresată direct pârâtei, cât și în cererea de chemare în judecată, reclamanții au făcut referire la argumente care indică caracterul abuziv al prevederilor contractului și nulitatea acestuia. Pârâta a considerat în mod sistematic că contractul nu conține clauze abuzive și că clauzele de conversie care figurează în acesta produc efecte juridice și sunt valabile. Din acest motiv, a refuzat rambursarea prestațiilor primite.

- 5 La 9 iulie 2021, reclamantii au primit o scrisoare de notificare din partea băncii care conținea o declarație conform căreia banca își exercită dreptul de a reține beneficiul eventual datorat reclamantilor până când aceștia vor oferi contraprestația sub forma valorii împrumutului furnizat de bancă în temeiul contractului de credit sau o garanție pentru rambursarea creanței.

Argumentele esențiale ale părților din acțiunea principală

- 6 Părțile rămân în litigiu cu privire la prescripția acțiunii în restituire a băncii privind rambursarea sumei primite de reclamantii ca principal.
- 7 Reclamantii consideră că termenul de prescripție pentru acțiunea în restituire a băncii a început să curgă fie în momentul în care banca a primit în cadrul solicitării de plată (reclamației) poziția reclamantilor care pune sub semnul întrebării valabilitatea contractului, fie în momentul comunicării copiei declarației de creanță. Ambele evenimente au avut loc în 2017, ceea ce înseamnă că termenul de prescripție pentru acțiunea în restituire a băncii a fost în 2020. Ei subliniază apoi că contestarea validității contractului sau a clauzelor acestuia nu trebuie să se limiteze la proceduri judiciare. Un concept opus ar fi prea riguros, deoarece ar limita capacitatea de a apăra interesele consumatorului care reies din Directiva 93/13.
- 8 Pârâta, în schimb, arată că termenul de prescripție pentru acțiunea în restituire a băncii nu a început încă și susține că termenul de prescripție pentru acțiune începe să curgă din momentul în care instanța soluționează în mod legal litigiul privind efectivitatea prevederilor contractuale și valabilitatea contractului de credit. Pârâta contestă, de asemenea, posibilitatea de a admite că normele directivei pot defini drepturile și obligațiile părților la procedură.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 9 Cererea de decizie preliminară se întemeiază pe ipotezele care decurg din dreptul intern, potrivit cărora includerea într-un contract a unor dispoziții contractuale abuzive și eliminarea acestora din contract conduce la nulitatea contractului, care, la rândul său, dă naștere unei acțiuni în restituirea prestațiilor reciproce care rezultă din obligația de restituire a creanțelor nedatorate (articolul 410 din Codul civil). În cazul nulității contractului, pârâta are dreptul de a invoca o excepție de reținere a prestațiilor primite de la reclamantii până când aceștia restituie suma primită sau oferă o garanție pentru restituirea acesteia, cu condiția ca, la momentul invocării excepției, acțiunea în restituire a băncii să nu fie prescrisă.
- 10 Instanța de trimitere, urmând exemplul Curții Supreme (hotărârea din 7 mai 2021, cauza III CZP 6/21), a reamintit în special că transpunerea Directivei 93/13, în special a articolului 6 din aceasta, prin articolul 385¹ KC trebuie înțeleasă în sensul că o clauză abuzivă nu produce efecte de la început (ab initio) și în virtutea legii (ipso jure), aspecte pe care instanța este obligată să le ia în considerare din

oficiu. Cu toate acestea, un consumator care a luat cunoștință de caracterul abuziv al unei clauze se poate opune refuzului de aplicare a acesteia prin exprimarea voinței sale în acest sens. Acest lucru va fi eficient numai în situația în care consumatorul a fost informat în detaliu cu privire la consecințele juridice care pot rezulta din constatarea nulității absolute (nevalidității) a respectivei clauze. Acesta trebuie de asemenea să fie informat cu privire la posibilitatea de a confirma clauza într-un termen rezonabil și despre posibilitatea de a exprima o evaluare obligatorie cu privire la aspectul dacă consecințele constatării nulității absolute (invalidității) contractului îi sunt deosebit de nefavorabile. Refuzul consimțământului va avea ca rezultat o nulitate absolute (nevaliditate) permanente a clauzei abuzive. În cazul în care contractul de credit nu poate continua fără o astfel de prevedere, consumatorul și creditorul vor introduce acțiuni în restituire separate pentru rambursarea prestațiilor bănești efectuate în temeiul contractului respectiv.

- 11 Sancțiunea legată de includerea în contract a unor prevederi contractuale abuzive are ca efect faptul că, de la data refuzului de confirmare a unei clauze fără de care contractul de credit nu poate fi valabil sau de la data expirării fără efect a termenului de confirmare a acesteia, suspendarea încetează (ineficacitate suspendată, adică contractul nu produce efecte juridice), iar contractul devine definitiv ineficace (nul) sau devine efectiv cu efect retroactiv (ex tunc) în forma care include reglementarea de substituție. Cu toate acestea, instanța de trimitere recunoaște pericolele asociate unei astfel de sancțiuni care decurg din obligarea efectivă a consumatorului la depunerea unei declarații pe propria răspundere pentru a contesta clauzele abuzive și din supunerea acestei activități unei serii de cerințe formale. În special, se ridică îndoieli cu privire la efectele derivate din această structură, care apar la determinarea începutului termenului de prescripție pentru acțiunea în restituire a profesionistului și a termenului de scadență a acțiunii în restituire, inclusiv la determinarea întârzierii debitorului în executarea serviciului, care stă la baza obligației de plată a dobânzii legale pentru întârziere.
- 12 În lipsa unor dispoziții relevante care să reglementeze aceste aspecte, instanța apreciază că este necesar să adopte o interpretare a dispozițiilor generale care să reflecte obiectivele Directivei 93/13 și, în special, că este necesară interpretarea dispozițiilor acestui act juridic din perspectiva impactului reglementării sale asupra despăgubirii părților în cazul în care un contract care conține clauze contractuale abuzive nu poate rămâne în vigoare.
- 13 De asemenea, este necesar să se precizeze domeniul de aplicare, astfel cum reiese din Hotărârea Curții din 29 aprilie 2021 pronunțată în cauza C-19/20, al obligației de informare a consumatorului cu privire la efectele referitoare la restituire ale inefectivității clauzelor abuzive. În special, trebuie clarificat dacă admiterea necesității unei astfel de informări este de natură să afecteze domeniul de aplicare a drepturilor și obligațiilor părților în ceea ce privește acțiunile în restituire. În special, instanța de trimitere ia în considerare faptul că Curtea a clarificat deja că eficacitatea deplină a protecției prevăzute de directivă impune ca instanța națională care constată din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale să poată impune toate consecințele acestei constatări, fără a aștepta ca consumatorul,

care a fost informat cu privire la drepturile sale, să formuleze o declarație prin care să solicite anularea respectivei clauze (Hotărârea din 21 decembrie 2016, pronunțată în cauzele conexe C-154/15, C-307/15 și C-308/15, punctul 59 și jurisprudența citată).

- 14 În plus, se pare că toate consecințele constatării caracterului abuziv al unei clauze trebuie să însemne, de asemenea, asigurarea acțiuni efective în restituire ale consumatorului.
- 15 În ceea ce privește **prima întrebare (punctul I, subpunctul 1)**, aceasta are ca scop clarificarea faptului dacă conținutul dispozițiilor Directivei 93/13 afectează interpretarea dispozițiilor de drept intern referitoare la prescripția acțiunilor, în principal a acțiunilor în restituire care iau naștere în cazul nulității unui contract de credit.
- 16 Creanța constând în restituirea unei prestații nedatorate devine exigibilă atunci când nu este plătită imediat după transmiterea către debitor a unei notificări incluzând termenul de plată. În cazul în care scadența acțiunii în restituire depinde de întreprinderea unei acțiuni specifice de către titularul dreptului, termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care acțiunea în restituire ar deveni exigibilă dacă titularul ar efectua acțiunea în cel mai scurt termen posibil.
- 17 Presupunând că termenul de prescripție a acțiunii în restituirea plății nedatorate nu poate începe să curgă decât din momentul în care contractul a devenit nul definitiv, se arată că, atât timp cât stadiul suspendării contractului persistă, profesionistul nu poate solicita executarea prestațiilor prevăzute de acest contract. Acesta nu poate solicita nici rambursarea unui serviciu nedatorat prestat, întrucât decizia de a fi obligat prin clauză și contract se află, în principiu, în mâinile consumatorului. Întrucât profesionistul nu poate înainta o astfel de cerere și, prin urmare, nu își poate face exigibilă acțiunea în restituire, începerea termenului de prescripție nu este posibilă. Situația se schimbă numai în cazul confirmării clauzei abuzive de către consumator sau în cazul refuzului confirmării acesteia.
- 18 Termenul de prescripție a acțiunii în restituire a consumatorului nu poate începe să curgă înainte ca acesta să ia cunoștință sau să poată în mod rezonabil să ia cunoștință de caracterul abuziv al clauzei. Abia în respectivul moment consumatorul poate solicita profesionistului rambursarea prestației (articolul 455 KC), cu alte cuvinte, poate să întreprindă acțiunea prevăzută la articolul 120 alineatul 1 KC
- 19 În ceea ce privește **prima întrebare, litera (a) [punctul I, subpunctul 1, litera (a)]**, în lumina interpretării dispozițiilor privind prescripția acțiunilor profesionistului care necesită, pentru inițierea termenului de prescripție, o acțiune din partea consumatorului, apar îndoieli cu privire la încălcarea eficacității protecției acordate consumatorului prin Directiva 93/13. Într-o astfel de situație, profesionistul care oferă consumatorilor contracte care conțin clauze contractuale abuzive poate, în lipsa acțiunilor consumatorului, să fie efectiv exonerat de

răspunderea pentru conținutul acestor contracte. Întregul sistem de protecție a consumatorilor prevăzut de directivă se bazează pe ipoteza necesității eliminării diferențelor dintre pozițiile de negociere ale părților și a cunoașterii drepturilor acestora. Consumatorii pot să nu aibă cunoștință de caracterul abuziv al unei clauze cuprinse într- un contract sau să nu sesizeze exact întinderea drepturilor lor care decurg din Directiva 93/13 (Hotărârea Curții din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance SA, C-776/19 - C-782/19, punctul 45 și jurisprudența citată). Totodată, se pune întrebarea cu privire la punerea în aplicare a a obligației prevăzute la articolul 7 alineatul (1) din directivă de a asigura mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

- 20 De asemenea, pot fi ridicate îndoiele cu privire la respectarea obligației care rezultă din articolul 6 alineatul (1) din directivă, de a se asigura că, în temeiul dreptului național, clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator nu sunt obligatorii pentru acesta. Căci dacă se presupune că, în pofida prezenței în contract a unei clauze abuzive, profesionistul este scutit de obligația de a introduce acțiunea în restituire în termen, atunci această clauză afectează de fapt situația (drepturile și obligațiile) consumatorului.
- 21 Pe de altă parte, constatarea caracterului abuziv al unei clauze contractuale trebuie, în principiu, să aibă drept consecință repunerea consumatorului în situației de drept și de fapt în care s-ar fi aflat în lipsa clauzei menționate. O consecință astfel determinată nu presupune ca consumatorul să fie scutit de obligația de a rambursa prestația nedatorată primită.
- 22 De altfel, atât articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, cât și articolul 385¹ alineatul 1 KC prevede doar unilateral, de partea consumatorului, lipsa obligației printr-o dispoziție abuzivă (ilicită). Profesionistul nu poate invoca în mod unilateral caracterul abuziv al clauzelor contractuale și, în acest temei, nu poate introduce acțiuni împotriva consumatorului. Doar consumatorul are drepturi ce decurg din existența unor clauze abuzive în contract. Nu pare că aplicarea dispozițiilor privind protecția consumatorului ar avea ca efect impunerea în sarcina profesionistului a unei obligații de a solicita rambursarea contraprestației oferite imediat după executarea acestuia (iar în sarcina consumatorului a unei obligații de rambursare). Consumatorul ar putea fi forțat de circumstanțe economice să își exprime acordul față de continuarea respectării clauzelor abuzive.
- 23 Prin urmare, instanța de trimitere, cu excepțiile indicate mai jos, nu vede niciun obstacol în a condiționa începerea termenului de prescripție a acțiunii profesionistului de momentul în care acesta a luat cunoștință de faptul că consumatorul a introdus împotriva sa o acțiune întemeiată pe existența clauzelor abuzive din contract. Clarificarea definitivă a acestei chestiuni necesită o evaluare a existenței și a sferei de aplicare a efectului principiilor prevăzute la articolul 6 alineatul (1) și la articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 privind interpretarea

dreptului național care reglementează normele referitoare la acțiunile în restituire și la creanțele dintre părți.

- 24 În ceea ce privește **prima întrebare, literele (b) și (c) [punctul I, subpunctul 1, literele (b) și (c)]**, se referă la îndoieli legate de impunerea unor cerințe suplimentare asupra consumatorului legate de necesitatea depunerii unei declarații cu privire la cunoașterea consecințelor contestării clauzelor contractuale abuzive.
- 25 În cazul în care consumatorul introduce o acțiune în restituire presupunând nulitatea (nevaliditatea) permanentă a întregului contract, profesionistul (creditorul) confruntat cu o astfel de cerere poate să nu aibă certitudinea că, la formularea acesteia, consumatorul a fost informat în mod corespunzător cu privire la consecințele caracterului abuziv al clauzei. Aceasta este o chestiune importantă, întrucât este decisivă cu privire la începutul termenului de prescripție pentru acțiunile în restituire ale profesionistului.
- 26 Profesionistul poate să nu aibă o posibilitate sigură de a accesa informațiile obținute în afara instanței de către consumator. Acțiunea consumatorului în restituire întemeiată pe declarația de nulitate (nevaliditate) absolută și permanentă a contractului de credit nu poate fi considerată echivalentă cu încetarea nulității contractului suspendat, în absența unei declarații exprese a consumatorului prin care se confirmă primirea de informații detaliate. În cursul procedurii, instanța poate suplini ea însăși lipsa unei astfel de declarații prin îndeplinirea obligației de informare, iar menținerea acțiunii în restituire de către consumator - după obținerea informațiilor relevante - va echivala cu refuzul confirmării clauzei și (eventual) opoziția la acordarea protecției împotriva consecințelor nulității (invalidității) totale și permanente a contractului.
- 27 În opinia instanței de trimitere, impunând consumatorului obligația de a depune, pe lângă o acțiune în restituire împotriva profesionistului, declarații suplimentare și, cu atât mai mult, impunând ca astfel de declarații să fie verificate numai în cursul procedurii judiciare, poate face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite consumatorului prin Directiva 93/13.
- 28 În Hotărârea din 29 aprilie 2021 în cauza C-19/20, Bank BPH, Curtea a arătat că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 coroborat cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că impune instanței naționale care constată caracterul abuziv al unei clauze a unui contract încheiat de un profesionist cu un consumator obligația de a informa consumatorul, în cadrul normelor de procedură naționale și în urma unei dezbateri contradictorii, asupra consecințelor juridice care pot decurge din constatarea nulității unui astfel de contract, chiar în situația în care consumatorul beneficiază de un reprezentant profesionist. Obligația indicată pare să se aplice (punctele 92 și 93 din hotărâre) unei situații în care constatarea unei clauze contractuale abuzive și a consecințelor aferente are loc în cadrul unei examinări din oficiu a acestei probleme de către o instanță.

- 29 De asemenea, este nerezonabil să se presupună că, în pofida faptului că i s-au adresat anumite cereri și că a luat cunoștință de poziția consumatorului, profesionistul poate rămâne pasiv, fără a iniția nicio acțiune, chiar înainte de termenul de prescripție.
- 30 În plus, ineficacitatea unei acțiuni a consumatorului care nu îndeplinește cerințele impuse de Curtea Supremă va avea ca efect faptul că profesionistul va întârzia în executarea prestației sale numai din momentul în care hotărârea devine definitivă. Acest lucru exclude posibilitatea de a acorda consumatorului dobânzi pentru perioada cuprinsă între data depunerii cererii și data la care hotărârea devine definitivă. Aceasta ar însemna să se permită o situație în care profesionistul poate nu doar să respingă acțiunea, ci și să continue să aștepte acțiuni ulterioare din partea consumatorului fără prea multe consecințe, în speranța că acesta din urmă nu este interesat sau nu are posibilitatea de a iniția o acțiune în justiție.
- 31 Potrivit instanței de trimitere, acest lucru nu numai că ar îngreuna excesiv exercitarea drepturilor conferite de directivă de către consumator, ci ar elimina în mod substanțial efectul disuasiv pe care trebuie să îl aibă sistemul de protecție a consumatorilor. Profesionistul s-ar putea baza pe faptul că unii consumatori vor renunța, după ce cererile le sunt respinse, la exercitarea drepturilor lor. În raport cu cei care dau dovadă de determinare corespunzătoare, acesta nu ar fi expus niciunei consecințe practice a întârzierii în satisfacerea pretențiilor de drept ale consumatorului.
- 32 Fără a aduce atingere celor de mai sus, soluția adoptată pare să încalce principiul echivalenței, deoarece nu se așteaptă ca o parte la un contract care s-a dovedit a fi nul pentru un alt motiv decât cel al încheierii unor clauze abuzive, să îndeplinească nicio altă cerință decât introducerea unei acțiuni în restituire pentru producerea efectelor scadenței unei acțiuni în restituire.
- 33 Or, respectarea principiului echivalenței presupune că norma națională în cauză se aplică fără deosebire atât acțiunilor întemeiate pe încălcarea dreptului Uniunii, cât și celor întemeiate pe nerespectarea dreptului intern care au un obiect și o cauză asemănătoare (Hotărârea Curții în cauzele conexe C-698/18 și C-699/18, punctul 76 și jurisprudența citată).
- 34 În ceea ce privește **întrebarea 1 litera (d) [punctul I, subpunctul 1, litera (d)]**, dependența dintre constatarea definitivă a lipsei obligației prin contractul încheiat și pronunțarea unei hotărâri judecătorești privind caracterul abuziv al dispozițiilor acestuia pare să slăbească poziția consumatorului într-un mod care periclitizează atingerea obiectivelor Directivei 93/13. Consumatorul își pierde dreptul de a depune o declarație pe propria răspundere privind respectarea clauzelor abuzive sau înlocuirea lor cu alte clauze numai în momentul în care litigiul este soluționat definitiv. Profesionistul va putea apoi să formuleze pretenții care decurg din nulitatea contractului. Acest lucru nu numai că va afecta începerea termenului de prescripție pentru pretențiile profesionistului, dar va avea și efectul de a exclude posibilitatea de a acorda dobânzi consumatorului pentru perioada cuprinsă între

data depunerii cererii și data la care hotărârea devine definitivă. În această situație, profesionistul nu va fi interesat să satisfacă pretențiile consumatorului în baza dispozițiilor de punere în aplicare a Directivei 93/13. Se pare că va fi periclitată obligația stabilită la articolul 7 alineatul (1) din directivă de a asigura mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

- 35 De asemenea, este încălcată obligația prevăzută de articolul 6 alineatul (1) din directivă ca urmare a prelungirii, până la încheierea litigiului, a perioadei în care clauzele contractuale abuzive vor afecta efectiv drepturile și obligațiile consumatorului.
- 36 Presupunerea că pronunțarea unei hotărâri definitive de către o instanță este necesară pare să submineze, de asemenea, ipoteza fundamentală pentru sistemul de protecție a consumatorilor instituit prin Directiva 93/13, potrivit căreia trebuie să se considere că o clauză contractuală abuzivă nu a existat niciodată, mai degrabă decât să fie revocabilă doar printr-o hotărâre judecătorească.
- 37 Prin urmare, potrivit instanței de trimitere, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei interpretări a dreptului național care, în cazul imposibilității continuării unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, condiționează începerea termenului de prescripție pentru acțiunile în restituire ale profesionistului nu numai de introducerea de către consumator, împotriva profesionistului, a unei acțiuni sau a unei motivări întemeiate pe caracterul abuziv al clauzelor contractuale (sau de sesizarea din oficiu a instanței în vederea constatării caracterului abuziv al clauzelor contractuale), ci și de depunerea de către consumator a unor declarații suplimentare sau verificarea, în cadrul unei proceduri judiciare, a cunoașterii (aprecierii) consumatorului în ceea ce privește efectele (consecințele juridice) ale imposibilității continuării contractului sau de o informare privind astfel de efecte emisă de o instanță, iar în special de adoptarea de către o instanță a unei hotărâri definitive prin care soluționează litigiul dintre profesionist și consumator.
- 38 Prin **cea de a doua întrebare (punctul I, subpunctul 2)**, instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă, într-o situație în care profesionistul ar trebui să cunoască caracterul abuziv al dispozițiilor contractului încheiat sau față de care consumatorul a introdus acțiuni, acesta este scutit de efectuarea demersurilor în scopul verificării necesității notificării consumatorului pentru restituirea prestației în legătură cu scadența acțiunilor sale în restituire.
- 39 Presupunând că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din directivă nu exclud ipoteza că toate efectele nulității contractului apar numai după ce consumatorul depune o declarație conform căreia a primit informații exhaustive privind consecințele juridice, trebuie clarificat dacă garantarea eficacității sistemului de protecție a consumatorilor nu necesită ca profesionistul să ia măsuri din proprie inițiativă pentru a se asigura că consumatorul a luat cunoștință de posibilitatea constatării nulității contractului și de consecințele aferente. Acestea

ar putea consta în furnizarea de informații adecvate consumatorului cu privire la drepturile și obligațiile reciproce în cazul rezilierii contractului, în special cu privire la creanțele la care consumatorul ar avea dreptul în acest caz.

- 40 Se pare că impunerea în sarcina profesionistului a unei obligații de a lua măsuri pe cont propriu pentru a se asigura de eficacitatea declarației consumatorului și luarea în considerare a omisiunii sale de a face acest lucru atunci când se apreciază dacă acțiunea profesionistului este prescrisă este simetrică cu recunoașterea faptului că începerea sau expirarea termenului de prescripție a acțiunii consumatorului depinde de faptul dacă acesta a avut posibilitatea de a-și cunoaște drepturile. Ambele părți la contract ar fi obligate să ia măsuri pentru a-și proteja drepturile, ca parte a obligației lor de diligență, în momentul în care circumstanțele evaluate în mod rezonabil indică o astfel de necesitate. În caz contrar, omisiune ar duce la posibilitatea prescripției cererilor de restituire. O astfel de obligație ar trebui să se aplice în special profesioniștilor ale căror prevederi specifice aplicate contractelor standard, transferate ulterior în acordul încheiat cu consumatorul, au fost deja evaluate în cadrul unui control abstract care s-a încheiat cu o înscriere în Registrul clauzelor contractuale ilicite (a se vedea Hotărârea Curții din 21 decembrie 2016 în cauza C-119/15 (Biuro podróży Partner)).
- 41 În consecință, în opinia instanței de trimitere, trebuie să se presupună că interpretarea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opune unei astfel de interpretări a dreptului național care, la stabilirea începerii termenului de prescripție, nu ține cont de obligația profesionistului de a lua măsuri independente pentru a verifica dacă consumatorul a luat cunoștință de consecințele eliminării clauzelor abuzive din contract sau de imposibilitatea continuării contractului.
- 42 Răspunsul la **a treia întrebare (punctul I, subpunctul 3)** devine relevant în situația în care, în contextul răspunsului la prima și la a doua întrebare, se acceptă admisibilitatea condiționării începerii termenului de prescripție pentru pretențiile profesionistului de orice eveniment ulterior primirii acțiunii în restituire a prestațiilor consumatorului sau care pune sub semnul întrebării eficacitatea contractului sau valabilitatea acestuia.
- 43 Problema prescrierii acțiunii consumatorului față de profesionist face de asemenea obiectul trimiterii preliminare în cauza C-81/21. În cauza C-81/21, instanța ridică problema conformității cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 a unei interpretări în sensul stabilirii momentului de la care începe să curgă termenul de prescripție a acțiunii consumatorului pentru restituirea prestațiilor din momentul executării prestațiilor.
- 44 Având în vedere termenul lung de prescripție de zece ani pentru acțiunile în materie de consum, nu există niciun motiv pentru a prelungi de facto acest termen în mod excesiv prin căutarea unor circumstanțe care să amâne începerea termenului, cu condiția ca termenul să expire la un moment în care consumatorul a

avut sau ar fi putut în mod rezonabil să aibă cunoștință de caracterul abuziv al clauzei, dar a avut și posibilitatea de a introduce acțiuni corespunzătoare.

- 45 Cu toate acestea, o astfel de poziție poate să nu fie justificată dacă se consideră că termenul de prescripție al profesionistului nu începe să curgă până când consumatorul nu doar că își formulează pretențiile, dar trebuie să îndeplinească și unele condiții suplimentare.
- 46 Este evident că consumatorul ia cunoștință și poate lua cunoștință de creanța sa înainte de a solicita profesionistului să restituie prestația și, cu atât mai mult, înainte de a face o declarație privind cunoașterea consecințelor nulității contractului. Dezavantajele acestei situații sunt atenuate prin diferitele termene de prescripție (3 ani pentru creanțele profesionistului, 10 sau 6 ani pentru creanțele consumatorului). Cu toate acestea, este posibil să se constate că cel puțin o parte dintre drepturile consumatorului s-a prescris înainte de a decide să solicite profesionistului executarea prestației sau să își exercite drepturile în instanță.
- 47 În opinia instanței de trimitere, ar trebui, așadar, să se analizeze dacă, în ipoteza în care termenul de prescripție a acțiunii formulate de profesionist începe să curgă odată cu producerea oricăruia dintre evenimentele descrise în prima întrebare, considerațiile privind eficacitatea protecției consumatorului conferite de Directiva 93/13 nu impun ipoteza ca termenul de prescripție a acțiunii sale să nu poată începe, sau cel puțin să expire, înainte de producerea evenimentului respectiv.
- 48 Răspunsul la **cea de-a patra întrebare (punctul I, subpunctul 4)** devine necesar în ipoteza în care nu există niciun obstacol pentru ca cererea de restituire a consumatorului să fie prescrisă independent, inclusiv mai devreme decât cea a profesionistului.
- 49 În cazul în care acțiunea în restituire a consumatorului este prescrisă înainte ca profesionistul să fi invocat o excepție de reținere care să acopere toate serviciile furnizate consumatorului, apare o situație în care restituirea parțială a beneficiilor către consumator va fi condiționată de oferirea de către consumator a unei rambursări integrale către profesionist. Cele două părți nu vor avea, așadar, un drept restitutoriu într-o măsură identică.
- 50 Curtea a statuat deja (punctele 39-40 din Hotărârea din 10 iunie 2021 în cauzele conexe C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance și jurisprudența citată) că articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din directivă nu se opun unei reglementări naționale care supune unui termen de prescripție acțiunea în vederea invocării efectelor de restituire ale declarării abuzive a unei clauze. Prevederea unui termen de prescripție pentru acțiunile în restituire, formulate de consumatori în vederea valorificării drepturilor care le sunt conferite de Directiva 93/13, nu este, în sine, contrară principiului efectivității, cu condiția ca aplicarea sa să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de această directivă.

- 51 Nu pare că cerințele evidențiate de Curte pot fi îndeplinite într-o situație în care numai acțiunile în restituire ale consumatorului sunt limitate ca urmare a expirării termenului. Eficacitatea și posibilitatea de exercitare a drepturilor conferite de directivă sunt amenințate în primul rând de faptul că începerea termenului de prescripție a creanțelor profesionistului este atât de mult amânată încât, în pofida termenului de prescripție mult mai scurt, acestea vor fi întotdeauna prescrise după momentul în care o parte din creanța consumatorului poate fi prescrisă.
- 52 În ceea ce privește **a cincea întrebare (punctul I, subpunctul 5)**, instanța urmărește să aprecieze respectarea principiilor protecției consumatorilor care rezultă din Directiva 93/13 cu o interpretare a dreptului național care limitează drepturile consumatorului în ceea ce privește acțiunile în restituire prin excluderea răspunderii profesionistului pentru întârzierea în satisfacerea pretențiilor legitime ale consumatorului.
- 53 Două aspecte ridică îndoielile instanței, prima dintre acestea reieșind din faptul că, în cazul în care se admite că suspendarea contractului durează până la apariția oricăruia dintre evenimentele descrise la prima întrebare, subpunctele (b)–(d), profesionistul nu se va afla în întârziere din momentul notificării de rambursare a beneficiilor necuvenite, ci numai din momentul în care se verifică faptul că consumatorul a luat cunoștință de consecințele invalidității (nulității) contractului și renunță la protecția împotriva unor astfel de consecințe.
- 54 O interpretare care condiționează executarea creanțelor consumatorului de depunerea unei declarații în acest sens are ca efect privarea efectivă a consumatorului de dreptul său la dobânzi de întârziere pentru o perioadă care, având în vedere durata procedurii judiciare, se poate întinde pe mai mulți ani. Acest lucru ar submina în mod semnificativ eficacitatea protecției consumatorilor și, în același timp, ar încălca principiul echivalenței.
- 55 A doua chestiune este legată de determinarea momentului care pune capăt stării de întârziere din partea debitorului, care încetează atunci când debitorul își exercită dreptul de a reține prestația cuvenită de la acesta până când cealaltă parte oferă prestația sau garantează creanța. Întârzierea din partea debitorului este condiția prealabilă de bază pentru obligația de a plăti dobânzi de întârziere.
- 56 În funcție de interpretarea adoptată, starea de întârziere încetează fie complet (excepția de reținere are efect retroactiv), fie la momentul depunerii declarației privind exercitarea dreptului de reținere, caz în care dobânda de întârziere s-ar datora consumatorului de la expirarea termenului acordat pentru prestarea serviciului de către profesionist după primirea cererii și până la invocarea excepției de reținere.
- 57 Întrucât în litigiile privind contracte de credit precum cel din speță, o excepție de reținere are un caracter eventual (profesionistul neagă, în principiu, legitimitatea creanței consumatorului), profesionistul nu este pregătit să execute prestația către consumator, iar excepția de reținere nu este singurul motiv de refuz al executării.

Prin urmare, există îndoieli cu privire la compatibilitatea dintre interpretarea actuală a legislației naționale referitoare la efectele invocării excepției de reținere și principiul eficacității protecției acordate consumatorilor în temeiul Directivei 93/13 și obligația de a asigura existența unor mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii [articolul 7 alineatul (1) din directivă].

- 58 Prin urmare, articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei interpretări a dreptului național care, în lipsa posibilității de continuare a unui contract după eliminarea clauzelor abuzive, limitează în vreun fel răspunderea profesionistului pentru întârzierea executării unei prestații compensatorii în favoarea unui consumator, acoperind întreaga perioadă cuprinsă între momentul în care consumatorul contestă efectivitatea clauzelor abuzive sau valabilitatea acestora și momentul în care profesionistul își manifestă disponibilitatea de a satisface pretențiile consumatorului.